

OKRUGLI STOL O IRSKOM PLEMSTVU U HRVATSKOJ IRISH NOBILITY IN CROATIA (18th–20th CENTURY)

Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 26. listopada 2018.

Katolicima je početkom XVII. st. bilo zabranjeno obavljati vojnu službu na irskome tlu. Stoga su mnogi irski plemići, ne želeći prijeći na anglikanstvo, potražili sreću u službi drugih kruna. U hrvatskim su se zemljama tako naselile dvije irske plemićke obitelji, Kavanagh i Nugent. Posebno je mjesto u hrvatskoj povijesti zauzeo feldmaršal grof Laval Nugent, pristaša Ilirskoga pokreta, sakupljač vrijednih umjetnina i osnivač prvoga javnog muzeja u Hrvatskoj. Ova vrlo zanimljiva i važna, ali još nedovoljno istražena tema potaknula je održavanje okrugloga stola *Irish Nobility in Croatia (18th–20th Century)* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (FFZG) 26. listopada 2018. u suorganizaciji Poslijediplomskoga doktorskog studija »Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu« FFZG-a i Veleposlanstva Irske u Hrvatskoj.

Nakon pozdravnoga govora irske veleposlanice u Hrvatskoj Olive Hempenstall i dekanice Filozofskoga fakulteta u Zagrebu Vesne Vlahović-Štetić, okrugli je stol otvorio Terence Dooley s Nacionalnoga sveučilišta Irske u Maynoothu. Na temelju sudbina dvoraca i ljetnikovaca irskoga plemstva u razdoblju od 1879. do 1923., analizirao je slabljenje i propast irskoga plemstva kao društvenoga sloja koji je postao suvišan u novom društveno-političkom poretku Irske. Iako su irski revolucionari uništili više od 300 takvih objekata te su mnogi preostali prepušteni propadanju, ili su ih kao simbole omražene prošlosti kasnije porušile državne vlasti, u posljednjim je godinama došlo do obrata u javnom odnosu prema njima, istaknuo je Dooley. Nataša Štefanec s Odsjeka za povijest FFZG-a izlagala je o hrvatsko-slavonskim magnatima u XVIII. st., raščlanjujući ih prema etničkom podrijetlu, razlogu primanja u plemstvo i izvorima prihoda, istaknuvši pritom znatne razlike između plemića s područja Kraljevine Hrvatske i onih s teritorija Kraljevine Slavonije, ali i činjenicu da je u obje Kraljevine služba u Vojnoj krajini bila gotovo nezaobilazan preduvjet za njihov društveni uspon. Hrvatsko-slavonsko niže i srednje plemstvo u vrijeme velikih obrata XVIII. st. bilo je tema izlaganja Ivane Horbec iz Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu. Nakon što su izgubili vojno značenje, plemići su se s jedne strane morali boriti kako bi pokušali sačuvati povlastice, ali su im s druge strane otvorene nove mogućnosti uspona u habsburškom političkom sustavu koje, kao i magnati,

uglavnom nisu uspjeli iskoristiti. Desmond Maurer iz Centra za povijesne studije Međunarodnoga foruma Bosna u Sarajevu izlagao je o potrebi smještanja istraživanja poveznica plemićkih obitelji Cavanagh i Nugent u širi kontekst Iraca u službi oružanih snaga Habsburške Monarhije odnosno Austro-Ugarske, osvrćući se i na razloge neprisutnosti Lavala Nugenta u medijskom prostoru rodne mu Irske.

Upućujući na važnost Lavala Nugenta kao ljubitelja i kolekcionara umjetnina, Ivan Mirnik iz Arheološkoga muzeja u Zagrebu govorio je o otužnoj povijesti Nugentova muzeja na Trsatu, čija je zbirka obuhvaćala grčke vaze, mramorne antičke statue, razne brončane umjetnine, numizmatičku kolekciju, namještaj i više od 400 slika, kao i o njihovoj sudbini nakon zatvaranja muzeja. Dragan Damjanović s Odsjeka za povijest umjetnosti FFZG-a izlagao je o ulozi obitelji Nugent u povijesti arhitekture, ponajprije burgova i utvrda, ističući da je upravo Nugent u hrvatskim zemljama uveo »historizaciju« dvoraca s ciljem evociranja slavni ličnosti i događaja iz srednjega vijeka. Zatim je iznio prikaz napora državnih vlasti i plemićkih obitelji da obnove, očuvaju i zaštite arhitektonsku baštinu. Prateći rodoslovlje obitelji Kavanagh od Irske do dolaska u hrvatske zemlje i ženidbenoga povezivanja s hrvatskim plemstvom, Iskra Iveljić s Odsjeka za povijest FFZG-a prikazala je svakodnevni život obitelji Kavanagh-Ballyane u Malom Taboru i Grazu s težištem na Henryja (Harryja; 1844–1912) i njegovu američku suprugu Kate te njihove veze s obrazovanim i učenim pripadnicima srednjega sloja u Hrvatskoj (K. Š. Gjalški, J. Leskovar, F. Bulić) i inozemstvu. Zaključno predavanje Vladimira Brnardića s Hrvatske radiotelevizije u Zagrebu slikovito je naslovljeno »Habsburgs' Wild Geese«. Izraz »divlje guske« odnosi se na brojne Irce koji su od XVII. st. nadalje službovali u vojskama država kontinentalne Europe, ponajprije Habsburške Monarhije, poput Francisa Taaffea, Johanna Andreasa von Hamiltona, Maximilliana Ulyssesa von Brownea, Franza Moritza von Lacyja, Maximiliana O'Donnella i Lavala Nugenta, čije je sudbine i postignuća Brnardić ukratko opisao.

Na okruglom je stolu na pristupačan i zanimljiv način prikazana i uspoređena povijest plemstva Irske te Hrvatske i Slavonije u doba kad je ono izgubilo vojno značenje. Može se zaključiti da irski plemići u hrvatskim zemljama nisu bili samo marginalna pojava te su imali primjetan utjecaj na kulturni i intelektualni život. Nažalost, materijalna svjedočanstva o tome nedovoljno su poznata ne samo u Hrvatskoj nego i u Irskoj, a u nemalo slučajeva i fizički uništena ili oštećena (Nugentov mauzolej, Mali tabor). Nadajmo se da će okrugli stol *Irish Nobility in Croatia (18th–20th Century)* poslužiti kao poticaj za daljnja istraživanja i promociju ovih malo poznatih, ali važnih i zanimljivih poveznica dviju prostorno i kulturno znatno udaljenih zemalja, kao i materijalne baštine koja je iz njih proizašla.

BORIS BLAŽINA

